

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ 2015

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α1

- α.** σχολικό βιβλίο σελίδα 77 «Οι ορεινοί... των πλοιοκτητών »
- β.** σχολικό βιβλίο σελίδα 46 «Η μεγάλη... στη χώρα»
- γ.** σχολικό βιβλίο σελίδα 143 «Τον Οκτώβριο του 1918... της ελληνικής κυβέρνησης»

ΘΕΜΑ Α2

- α.** λάθος
- β.** λάθος
- γ.** σωστό
- δ.** λάθος
- ε.** σωστό

ΘΕΜΑ Β1

- α.** σχολικό βιβλίο σελίδα 137 «Μετά την υπογραφή... της ελληνικής κυβέρνησης »
- β.** σχολικό βιβλίο σελίδα 140 «Την περίοδο 1919-1921... Αρμένιοι και Ρώσοι»

ΘΕΜΑ Β2

Σχολικό βιβλίο σελίδα 46 «Οι διαφορές... ταξικό περιεχόμενο»

ΘΕΜΑ Γ1

Ιστορικό πλαίσιο α) σχολικό βιβλίο σελίδα 149-151 « Στις 24 Ιουλίου 1923... επίμαχων περιοχών» και β) σχολικό βιβλίο σελ 151-152 «Όταν έγινε γνωστή... της ακίνητης περιουσίας των ανταλλαξίμων».

α) Στις 24 Ιουλίου 1923 υπογράφηκε η Συνθήκη ειρήνης της Λοζάνης. Έξι μήνες πριν, στις 30 Ιανουαρίου 1923, είχε υπογραφεί η ελληνoturρκική Σύμβαση, η οποία ρύθμιζε την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Προβλεπόταν η υποχρεωτική ανταλλαγή μεταξύ των Ελλήνων ορθοδόξων κατοίκων της Τουρκίας και των Μουσουλμάνων κατοίκων της Ελλάδας. Αυτή θα ίσχυε τόσο γι' αυτούς που παρέμεναν στις εστίες τους, όσο και για εκείνους που είχαν ήδη καταφύγει στην ομόθρησκη χώρα. Μάλιστα, η ανταλλαγή ίσχυσε αναδρομικά για όλες τις μετακινήσεις που έγιναν από τη μέρα που κηρύχθηκε ο Α' Βαλκανικός πόλεμος (18 Οκτωβρίου 1912). Από την ανταλλαγή αυτή εξαιρέθηκαν οι Έλληνες ορθόδοξοι της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου και οι Μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης.

Οι ανταλλάξιμοι, σύμφωνα με τη σύμβαση ανταλλαγής:

- θα απέβαλαν την παλιά ιθαγένεια και θα αποκτούσαν την ιθαγένεια της χώρας στην οποία θα εγκαθίσταντο
- είχαν δικαίωμα να μεταφέρουν την κινητή περιουσία τους,
- είχαν δικαίωμα να πάρουν από το κράτος στο οποίο μετανάστευαν ως αποζημίωση περιουσία ίσης αξίας με την ακίνητη περιουσία που εγκατέλειπαν φεύγοντας,
- θα διευκολύνονταν στη μετακίνηση τους από τη Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής.

Η συμφωνία αυτή για ανταλλαγή πληθυσμών διέφερε από τις προηγούμενες. Καθιέρωνε για πρώτη φορά τη μαζική μετακίνηση πληθυσμών και είχε υποχρεωτικό χαρακτήρα, ενώ οι μέχρι τότε συμφωνίες προέβλεπαν εθελοντική μετανάστευση κατοίκων κάποιων επίμαχων περιοχών.

Χαρακτηριστική είναι η μαρτυρία που παρουσιάζεται στο πρώτο παράθεμα, αναφορικά με τις συνθήκες κάτω από τις οποίες οργανώθηκε η ανταλλαγή πληθυσμών μετά την υπογραφή της συμφωνίας μεταξύ των δύο κρατών. Στο κείμενο παρουσιάζεται η άφιξη εκπροσώπων της Μικτής Επιτροπής Ανταλλαγής στην επαρχία Γκελβερί της Μ. Ασίας. Οι εκπρόσωποι της επιτροπής, αφού κατέγραψαν τα ονόματα και τα περιουσιακά στοιχεία των Ελλήνων της περιοχής, τους συνέστησαν να μη φοβούνται. Παράλληλα τους συμβούλεψαν να πουλήσουν όσα από τα ακίνητα περιουσιακά τους στοιχεία μπορούσαν και να συγκεντρώσουν την κινητή τους περιουσία, για να την πάρουν μαζί τους στην Ελλάδα. Τέλος, οι εκπρόσωποι της Μικτής Επιτροπής πληροφόρησαν πως είχαν τη δυνατότητα να φύγουν για την Ελλάδα ακόμα και τα «τουρκεμένα» μέλη της κοινότητας.

β) Όταν έγινε γνωστή η υπογραφή της Σύμβασης και οι όροι της, οι πρόσφυγες που βρίσκονταν στην Ελλάδα αντέδρασαν έντονα. Σε όλες τις πόλεις της Ελλάδας συγκρότησαν συλλαλητήρια, διατρανώνοντας την απόφασή τους να εμποδίσουν την εφαρμογή της. Η πραγματικότητα, όμως, όπως είχε διαμορφωθεί μετά την έξοδο χιλιάδων Ελλήνων από τις πατρογονικές εστίες τους και την άρνηση της Τουρκίας να δεχτεί την επιστροφή τους, ανάγκασε την ελληνική αντιπροσωπεία να συμφωνήσει. Εξάλλου, η υπογραφή της Σύμβασης υποβοηθούσε τις βλέψεις των ηγετών των δύο χωρών (Βενιζέλου και Κεμάλ) για τη διασφάλιση και αναγνώριση των συνόρων τους, την επίτευξη ομοιογένειας και την απρόσκοπτη ενασχόληση με την εσωτερική μεταρρύθμιση και ανάπτυξη. Χαρακτηριστική είναι η αναφορά που υπάρχει στο δεύτερο παράθεμα, σύμφωνα με το οποίο η ελληνική πλευρά επιδίωκε την ανταλλαγή πληθυσμών προκειμένου να ικανοποιηθούν τα εθνικά συμφέροντα σε σχέση με τις νέες συνθήκες που διαμορφώνονταν στις σχέσεις Ελλάδας – Τουρκίας. Το ελληνικό κράτος, σύμφωνα πάντοτε με το παράθεμα, βρισκόταν μπροστά σε μια αναπόφευκτη κατάσταση, αφού η εθνική πολιτική των Νεότουρκων, η οποία προέβλεπε την εκδίωξη των μη μουσουλμανικών πληθυσμών της Τουρκίας βρισκόταν ήδη σε εξέλιξη. Αν το ελληνικό κράτος δε συμφωνούσε με την ανταλλαγή πληθυσμών, μελλοντικά δεν θα είχε τη δυνατότητα απαίτησης μετανάστευσης των

Τουρκο-μουσουλμανικών πληθυσμών που διαβιούσαν στο ελληνικό κράτος, γεγονός το οποίο θα δημιουργούσε σοβαρό μειονοτικό ζήτημα για το ελληνικό κράτος. Στο τρίτο παράθεμα παρουσιάζεται το σκεπτικό που κυριάρχησε στις αποφάσεις που έλαβε ο Ελ. Βενιζέλος. Σύμφωνα με τον Γ.Θ. Μαυρογορδάτο, η απόφαση Βενιζέλου για αποδοχή της ανταλλαγής πληθυσμών ανταποκρινόταν στις ρεαλιστικές συνθήκες της εποχής και των συνθηκών. Μάλιστα, σύμφωνα με το παράθεμα, μια τέτοια προοπτική βρισκόταν στη σκέψη του Βενιζέλου ήδη από το 1914 και τα χρόνια του πρώτου διωγμού. Θεωρώντας την εξέλιξη αυτή απαραίτητη, ο Κρητικός πολιτικός ανέλαβε προσωπικά την ευθύνη, αναγνωρίζοντας το πολιτικό κόστος το οποίο θα προέκυπτε από τις αντιδράσεις των προσφύγων. Ο ίδιος, εξάλλου, ρεαλισμός και ορθολογισμός χαρακτήρισε και την «τιτάνια» προσπάθεια αποκατάστασης των προσφύγων στις νέες τους εστίες. Σύμφωνα με την υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών ήταν και η Κοινωνία των Εθνών. Οι πρόσφυγες έμειναν τελικά με την πικρία ότι το δίκαιο και τα συμφέροντά τους θυσιάστηκαν στο βωμό των συμφερόντων του ελληνικού κράτους.

ΘΕΜΑ Δ1

Ιστορικό πλαίσιο α) σχολικό βιβλίο σελίδα 208-209 «Το θετικό και αισιόδοξο κλίμα των δύο πρώτων ετών της λειτουργίας του νέου καθεστώτος άρχισαν να σκιάζουν απειλητικά σύννεφα, τα οποία επρόκειτο να δημιουργήσουν λίγο αργότερα σοβαρή εσωτερική κρίση. Αλλά το πιο σημαντικό ήταν η διαχείριση του εθνικού ζητήματος της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα... βαρύ κλίμα διχασμού».

Το θετικό και αισιόδοξο κλίμα των δύο πρώτων ετών της λειτουργίας της Κρητικής Πολιτείας άρχισαν να σκιάζουν απειλητικά σύννεφα, τα οποία επρόκειτο να δημιουργήσουν λίγο αργότερα σοβαρή εσωτερική κρίση. Το πιο σημαντικό από τα προβλήματα που προέκυψαν ήταν η διαχείριση του εθνικού ζητήματος της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα. Στο ουσιαστικό αυτό ζήτημα παρατηρήθηκε εξ αρχής διάσταση απόψεων μεταξύ του Γεωργίου και του Ελευθερίου Βενιζέλου. Ο Γεώργιος πίστευε ότι η λύση του εθνικού ζητήματος θα ωριμάζε με συνεχείς παραστάσεις

και υπομνήματα προς τις Μεγάλες Δυνάμεις, ενώ ο Βενιζέλος, βλέποντας τα πράγματα πρακτικότερα και ρεαλιστικότερα, θεωρούσε ότι η λύση έπρεπε να είναι σταδιακή, με βαθμιαίες κατακτήσεις. Ως πρώτη μάλιστα κατάκτηση θεωρούσε την απομάκρυνση των ξένων στρατευμάτων από τις κρητικές πόλεις και την αντικατάστασή τους από ντόπια πολιτοφυλακή, με Έλληνες αξιωματικούς.

Από το πρώτο παράθεμα πληροφορούμαστε πως ήδη από το 1900, ο Ελευθέριος Βενιζέλος, ως Υπουργός δικαιοσύνης της Κρητικής Πολιτείας, είχε εισηγηθεί στον Ύπατο αρμοστή, πρίγκιπα Γεώργιο, την διπλωματική οδό που κατά την άποψη του θα έπρεπε να ακολουθηθεί προκειμένου να επιτευχθούν οι εθνικοί στόχοι του Κρητικού ζητήματος. Πιο συγκεκριμένα, ο Βενιζέλος θεωρούσε πως το καθεστώς της αρμοστείας παρείχε στις Μ. Δυνάμεις μεγάλο περιθώριο παρέμβασης στο Κρητικό ζήτημα και καθιστούσε την Κρήτη «έρμαιο των αντικρουόμενων ευρωπαϊκών συμφερόντων». Για τον Κρητικό πολιτικό η επιτάχυνση των διαδικασιών για την ολοκλήρωση της αυτονομίας, όπως εξάλλου προέβλεπε το σύνταγμα των Κρητικής Πολιτείας και είχαν συμφωνήσει κι οι Μ. Δυνάμεις, θα παρείχε σημαντικά πλεονεκτήματα και περιθώρια καλύτερης διαχείρισης σε ζητήματα εσωτερικής κι εξωτερικής πολιτικής. Σημαντική για τον Βενιζέλο ήταν η δημιουργία πολιτοφυλακής από Έλληνες αξιωματικούς με την παράλληλη αποχώρηση των διεθνών στρατευμάτων, γεγονός το οποίο θα αποτελούσε έμπρακτη διακήρυξη των εθνικών επιδιώξεων των Κρητών. Η αντίδραση του Ύπατου αρμοστή στις εισηγήσεις του Βενιζέλου ήταν αρνητική, τόσο γιατί ο πρίγκιπας Γεώργιος και το περιβάλλον του θεωρούσαν πως έπρεπε να έχουν την αποκλειστική ευθύνη όσον αφορά τη διαχείριση των διπλωματικών ζητημάτων, όσο και γιατί ήταν αντίθετος με τις μεθόδους που πρότεινε ο Βενιζέλος για την ολοκλήρωση της ένωσης του νησιού με την Ελλάδα.

Από το δεύτερο παράθεμα γίνεται φανερό πως ο Ύπατος αρμοστής είχε ξεκινήσει απευθείας διαπραγματεύσεις με ξένους πολιτικούς παράγοντες της Ρωσίας, Αγγλίας, Γαλλίας και Ιταλίας, χωρίς ωστόσο να συμβουλευτεί το υπουργικό του συμβούλιο για τις ενέργειες και τις διαπραγματεύσεις του. Ο πρίγκιπας Γεώργιος ήταν πεπεισμένος εξάλλου

πως η λύση του Κρητικού ζητήματος θα προέκυπτε από τις Μ. Δυνάμεις. Από την άλλη ο Βενιζέλος αντέτεινε πως ένα καθεστώς πλήρους αυτονομίας, με κυβερνήτη διορισμένο από την ελληνική κυβέρνηση θα οδηγούσε με μεγαλύτερη ασφάλεια στην επίτευξη της ένωσης.

Παράλληλα η ανάμειξη των ίδιων των Κρητικών στο ζήτημα αποτελούσε «εύλογη απαίτηση» τους μετά από τους αγώνες που έκαναν εναντίον της Οθωμανικής κυριαρχίας. Και σ' αυτό το ζήτημα ωστόσο ο πρίγκιπας Γεώργιος είχε διαφορετική άποψη, καθώς θεωρούσε πως οι παρεμβάσεις των πολιτικών παραγόντων της Κρήτης έβλαπταν την εθνική προσπάθεια και τις διπλωματικές ενέργειες της αρμοστείας.

Η διάσταση των απόψεων στο πολιτικό ζήτημα δεν άργησε να λάβει τη μορφή προσωπικής αντιπαράθεσης. Ο Βενιζέλος είχε καταστήσει σαφές ότι δεν αναγνωρίζει στον Πρίγκιπα το δικαίωμα να διαχειρίζεται προσωπικώς το εθνικό ζήτημα της Κρήτης: «Ως ένας εκ των τριακοσίων χιλιάδων Κρητών, δεν σας εκχωρώ το δικαίωμά μου, ώστε μόνος σεις να ρυθμίζετε αυτοβούλως την εθνικήν πολιτικήν του τόπου μου!». Κακοί σύμβουλοι του Γεωργίου διοχέτευαν χαλκευμένα και συκοφαντικά κείμενα στις αθηναϊκές εφημερίδες εναντίον του Ελευθερίου Βενιζέλου, γεγονός που δημιούργησε βαρύ κλίμα διχασμού.